

PROGRAM AKTYWNOŚCI LOKALNEJ

GMINY SOKÓŁKA NA LATA 2022-2026

Opracowanie zrealizowane przez przedsiębiorstwo Izabela Wikar Consulting na zlecenie Ośrodka Pomocy Społecznej w Sokółce

Spis treści

1. Program Aktywności Lokalnej – podstawowe informacje.....	4
1.1 Definicja Programu Aktywności Lokalnej	4
1.2 Uzasadnienie realizacji Programu Aktywności Lokalnej	4
2. Część analityczno-wprowadzająca	10
2.1 Opis sytuacji problemowej	10
2.2 Diagnoza sytuacji grup wykluczonych społecznie.....	18
2.3 Analiza SWOT	24
3. Część strategiczna.....	26
3.1 Cel Programu Aktywności Lokalnej.....	26
3.2 Kierunki działań	26
3.3 Odbiorcy	27
3.4 Zasoby niezbędne do uzyskania celów	27
3.5 Opis działań	28
3.6 Sposoby i metody pracy	29
3.7 Rezultaty	29
3.8 Realizatorzy	30
3.9 Finansowanie.....	31
3.10 Monitorowanie realizacji.....	31
4. Spis tabel	32
5. Spis rysunków	33

1. Program Aktywności Lokalnej – podstawowe informacje

1.1 Definicja Programu Aktywności Lokalnej

Program Aktywności Lokalnej to dokument przyjmowany przez samorządowy organ stanowiący „w celu realizacji działań na rzecz aktywizacji społecznej i rozwiązywania problemów społeczności lokalnej oraz w celu zapewnienia współpracy i koordynacji działań instytucji i organizacji istotnych dla zaspokajania potrzeb członków społeczności lokalnej”¹. Jest on skierowany do konkretnych środowisk lub członków społeczności (np. konkretnych rodzin). PAL powinien zawierać cele, określony opis działań, budżet czy harmonogram, a także obejmować działania partycypacyjne². Program Aktywności Lokalnej zakłada partnerstwo lokalne zainicjowane przez ośrodek pomocy społecznej, inną jednostkę organizacyjną samorządu terytorialnego lub organizację pozarządową w celu realizacji działań na rzecz aktywizacji społecznej i rozwiązywania problemów społeczności lokalnej oraz w celu zapewnienia współpracy i koordynacji działań instytucji i organizacji istotnych dla zaspokajania potrzeb członków społeczności lokalnej³.

1.2 Uzasadnienie realizacji Programu Aktywności Lokalnej

Program Aktywności Lokalnej jest istotnym narzędziem, służącym:

- aktywizacji mieszkańców;
- rozwiązywaniu problemów społeczności lokalnej;
- zwiększeniu uczestnictwa mieszkańców w życiu społecznym, zwłaszcza zagrożonych wykluczeniem;

---

¹ Zasady przygotowania, realizacji i rozliczania projektów systemowych Ośrodków Pomocy Społecznej, Powiatowych Centrów Pomocy Rodzinie oraz Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007–2013, Ministerstwo Rozwoju Regionalnego, Warszawa 2009

² G. Makowski, Programy aktywności lokalnej – czy mogą pobudzić partycypację publiczną?, s. 104

³ Warunki udzielenia wsparcia na operacje realizowane przez podmioty inne niż LGD NABÓR nr 4/2019 w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Podlaskiego na lata 2014-2020 z zakresu typu projektu nr 6 Lokalnej Strategii Rozwoju Lokalnej Grupy Działania Cel główny 1: Zwiększenie włączenia społecznego i rozwój przedsiębiorczości Cel szczegółowy 1.2: Zmniejszenie wykluczenia społecznego PRZEDSIĘWZIĘCIE 1.2.2. Projekty aktywności lokalnej

- rozwojowi lokalnych inicjatyw na rzecz rozwiązywania lokalnych problemów społecznych;
- wzmocnieniu środowisk lokalnych działających na rzecz eliminacji problemów społecznych.

Program Aktywności Lokalnej określa kierunki działań, jakie mają przysłużyć się osiągnięciu obranych celów. Programy Aktywności Lokalnej wykorzystywane są także do realizacji projektów dofinansowywanych z Funduszy Unijnych jako dokumenty regulujące i obszar aktywizacji lokalnych środowisk oraz wspierania w rozwiązywaniu problemów społecznych.

Postanowienia Programu Aktywności Lokalnej Gminy Sokółka na lata 2022-2026 są zgodne z postanowieniami dokumentów wyższego rzędu.

Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030

Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030 została przyjęta przez Radę Ministrów 17 września 2019 roku i jest podstawowym dokumentem kształtowania polityki regionalnej w Polsce do 2030 roku. Określa najważniejsze kierunki oraz zasady, wyznacza cele polityki regionalnej i działania, jakie dla ich osiągnięcia powinien podjąć rząd, samorząd terytorialny i inne podmioty uczestniczące w realizacji tej polityki.

Celem głównym KSRR jest „efektywne wykorzystanie endogenicznych potencjałów terytoriów i ich specjalizacji dla osiągania zrównoważonego rozwoju kraju, co tworzyć będzie warunki do wzrostu dochodów mieszkańców Polski przy jednoczesnym osiągnięciu spójności w wymiarze społecznym gospodarczym środowiskowym i przestrzennym”. W zakres polityki społecznej włączyć można następujące cele szczegółowe dokumentu:

- 1.5 Rozwój infrastruktury wspierającej dostarczanie usług publicznych i podnoszących atrakcyjność inwestycyjną obszarów;
- 2.1 Rozwój kapitału ludzkiego i społecznego;
- 3.2 Wzmacnianie współpracy i zintegrowanego podejścia do rozwoju na poziomie lokalnym regionalnym i ponadregionalnym;
- 3.3 Poprawa organizacji świadczenia usług publicznych.

Umowa Partnerstwa dla realizacji polityki spójności 2021-2027 w Polsce

Umowa Partnerstwa dla realizacji polityki spójności 2021-2027 w Polsce to podstawowy dokument, określający współpracę między Unią Europejską w nowym okresie finansowania polityki spójności. Prezentuje on strategię wykorzystywania Funduszy Europejskich z zakresu Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Funduszu Spójności, Europejskiego Funduszu Społecznego Plus, Funduszu Sprawiedliwej Transformacji i Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego w nowej perspektywie, cele i zakres interwencji, instytucje odpowiedzialne za zarządzanie funduszami, programy oraz ich finansowanie. Wśród celów polityki spójności na lata 2021-2027 w obszarze polityki społecznej jest Cel 4. Europa o silniejszym wymiarze społecznym, który zakłada realizację następujących działań z takimi założeniami jak m.in.:

- Aktywizacja niewykorzystanych zasobów pracy;
- Wzmacnianie potencjału pracodawców i pracowników;
- Wspieranie osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym;
- Pomoc dla osób z niepełnosprawnościami w pokonywaniu codziennych trudności;
- Wzmocnienie potencjału instytucji opieki społecznej oraz reintegracji.

Strategia Rozwoju Województwa Podlaskiego 2030

Strategia Rozwoju Województwa Podlaskiego 2030 to najważniejszy dokument strategiczny, który wyznacza kierunki polityki regionalnej województwa. Misja/credo Strategii Województwa Podlaskiego brzmi: Ambitne Podlaskie. Ambicje te wyrażać się mają m.in. w wymiarze społecznym.

W celu strategicznym 2. Zasobni mieszkańcy Strategia Rozwoju Województwa Podlaskiego 2030 wyznacza następujące cele operacyjne:

- Kompetentni mieszkańcy - w wyniku realizacji celu operacyjnego nastąpi znaczący wzrost jakości kapitału ludzkiego, a przez to zwiększy się zarówno atrakcyjność inwestycyjna, jak i jakość życia w regionie;

- Aktywni mieszkańcy – realizacja tego celu powinna przyczynić się do zwiększenia szans Podlasiaków na twórcze i zgodne z własnymi aspiracjami kształtowanie ścieżek życiowych, zarówno osobistych, jak i zawodowych;
- Przestrzeń wysokiej jakości – w tym celu zakłada się realizację działań wpisujących się w ideę zrównoważonego rozwoju.

Strategia Polityki Społecznej Województwa Podlaskiego do roku 2030

Strategia Polityki Społecznej Województwa Podlaskiego do roku 2030 jest dokumentem, który scala główne cele i kierunki działań zawarte w poszczególnych programach wojewódzkich z zakresu przeciwdziałania problemom społecznym.

Misja nadawana przez Strategię dla obszaru polityki społecznej województwa podlaskiego to: „Stworzenie mieszkańcom województwa podlaskiego możliwości integracji, wypełniania ról społecznych, równego dostępu do wszelkich praw, zasobów, dóbr i usług podnoszących jakość życia”. Realizowana ma być ona przez następujące cele strategiczne:

- Włączenie społeczne oraz przeciwdziałanie ubóstwu i wykluczeniu społecznemu osób i rodzin poprzez takie działania jak: ograniczanie skali zjawiska ubóstwa i wykluczenia społecznego osób i rodzin, rozwój aktywnych form pomocy i integracji społecznej osób i rodzin czy współpracę z organizacjami pozarządowymi działającymi w obszarze polityki społecznej;
- Wzmocnienie funkcjonowania rodzin i systemu pieczy zastępczej poprzez takie działania jak: rozwój systemu wspierania rodziny i opieki nad dzieckiem, wspieranie systemu pieczy zastępczej;
- Poprawa warunków życia osób z niepełnosprawnościami w sferze społecznej i zawodowej poprzez takie działania jak: wyrównywanie szans osób z niepełnosprawnościami i przeciwdziałanie ich wykluczeniu społecznemu, wzrost zatrudnienia osób z niepełnosprawnościami;
- Profilaktyka i rozwiązywanie problemów uzależnień oraz przeciwdziałanie przemocy w rodzinie poprzez takie działania jak: rozwój systemu profilaktyki uzależnień, wzmocnianie procesu leczenia, rehabilitacji i reintegracji osób uzależnionych i ich rodzin czy przeciwdziałanie przemocy w rodzinie;

- Wzmocnienie jakości życia osób starszych poprzez poprawę dostępności usług społecznych, kulturalnych i edukacyjnych skierowanych do osób starszych, rozwój profilaktyki i bezpieczeństwa osób starszych, wspieranie aktywności społecznej i obywatelskiej seniorów;
- Rozwój usług społecznych i deinstytucjonalizacja systemu pomocy społecznej poprzez takie działania jak rozwój systemu środowiskowego wsparcia i dostępu do usług społecznych, rozwój systemu wsparcia rodzin z osobami niesamodzielnymi oraz ich nieformalnych opiekunów czy rozwój mieszkalnictwa wspomaganego;
- Rozwój ekonomii społecznej i solidarnej poprzez promocję ekonomii społecznej i solidarnej, wsparcie działających przedsiębiorstw społecznych i podmiotów ekonomii społecznej oraz tworzenie nowych, wzmocnienie systemu wsparcia ekonomii społecznej i solidarnej.

Program Rozwoju Powiatu Sokólskiego na lata 2015-2022

Program Rozwoju Powiatu Sokólskiego na lata 2015-2022 reguluje kwestia priorytetów rozwoju na obszarze powiatu sokólskiego.

Powiat sokólski w swoim dokumencie strategicznym stawia na zrównoważony rozwój i otwarcie na współpracę, co jest wyrażane w misji i wizji. Wizja rozwoju oparta jest na trzech filarach, z których jeden to „jakość życia rozumianego jako niwelowanie negatywnych skutków problemów demograficznych, poprawa stanu zdrowia i bezpieczeństwa społeczności lokalnej, poprawa spójności społecznej oraz ochrona środowiska i racjonalne jego wykorzystywanie”. Zadania powiatu, wyznaczone w zakresie jakości życia to:

- Poprawa stanu zdrowia mieszkańców powiatu i efektywności systemu ochrony zdrowia.
- Usprawnienie systemu pomocy rodzinom w przewyciężeniu trudności życiowych.
- Aktywizacja osób niepełnosprawnych do czynnego uczestnictwa w życiu społecznym.

Lokalna Strategia Rozwoju na lata 2014-2020 - Lokalna Grupa Działania Szlak Tatarski

Lokalna Strategia Rozwoju na lata 2014-2020 wyznaczyła 3 obszary tematyczne, które stanowiły podstawę do sformułowania celów i przedsięwzięć. Te obszary tematyczne to:

- Zwiększenie włączenia społecznego i rozwój przedsiębiorczości - cel ten służy ogólnej poprawie stanu gospodarki obszaru LGD Szlak Tatarski i niwelacji zjawiska wykluczenia społecznego, w szczególności odnoszącego się do osób defaworyzowanych ze względu na dostęp do rynku pracy;
- Rozwój turystyki, sportu i rekreacji z wykorzystaniem walorów przyrodniczych, historycznych i kulturowych - cel przewiduje rozwój turystyki na obszarze LGD poprzez stworzenie bazy noclegowej, atrakcji turystycznych, zadbanie o zabytki i obiekty kulturalne, ochronę środowiska, promocje obszaru i rozbudowę infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej;
- Poprawa stanu infrastruktury w tym infrastruktury na rzecz ochrony środowiska – cel ten służy poprawie stanu infrastruktury na obszarze LGD Szlak Tatarski, przyczynia się do polepszenia jakości życia mieszkańców poprzez minimalizację wyłączenia społecznego (m.in. za pomocą budowy i remontu dróg) i udostępnianie terenów mieszkańcom oraz nadawanie zdegradowanych terenom/obiektom nowych funkcji.

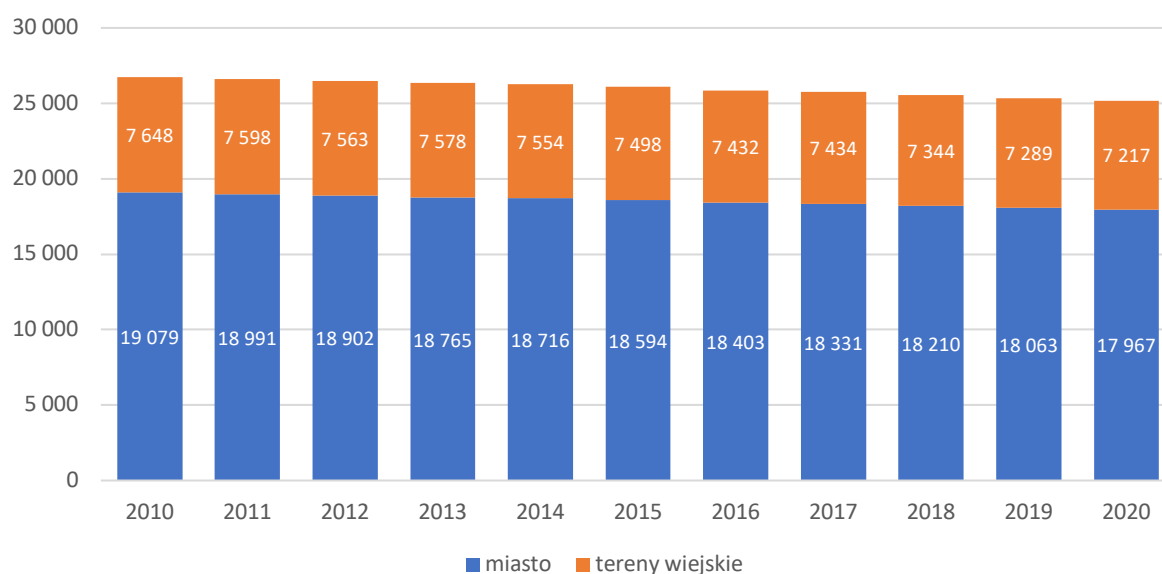
2. Część analityczno-wprowadzająca

2.1 Opis sytuacji problemowej

Diagnozę sytuacji problemowej w ramach niniejszego opracowania sporządzono na dla Gminy Sokółka, leżącej w powiecie sokólskim w województwie podlaskim. Gmina Sokółka pod względem administracyjnym to gmina miejsko-wiejska.

Populacja Gminy Sokółka w 2020 roku wyniosła 25 184 osoby, z czego 71,3% zamieszkiwało miasto Sokółka, a 28,7% - tereny wiejskie Gminy. Populacja Gminy była o 5,8% mniejsza niż dekadę wcześniej, a spadek liczby ludności był podobny w ujęciu procentowym dla terenów miejskich i wiejskich gminy (odpowiednio -5,8% i -5,6%). Populacja Gminy Sokółka stanowiła jednocześnie 38,2% ludności powiatu sokólskiego.

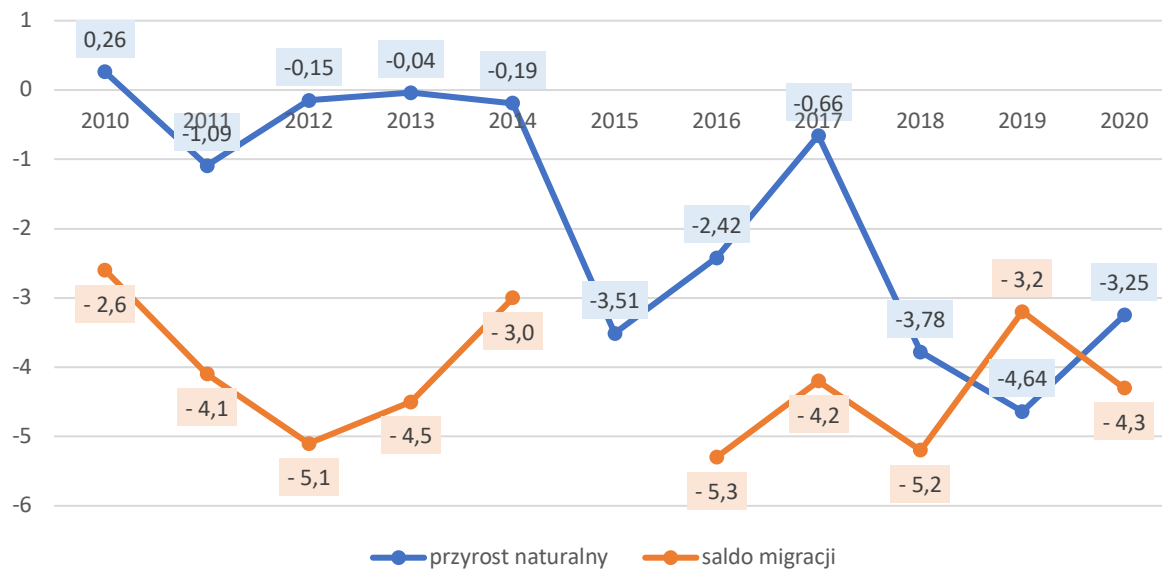
Rysunek 1 Liczba ludności gminy Sokółka w podziale na miasto i tereny wiejskie w latach 2010-2020

Źródło: Bank Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego.

Na zmianę liczby ludności wpływają trendy – przewaga zgonów nad urodzeniami oraz wymeldowań nad zameldowaniami. Gmina Sokółka cechuje się tym samym ujemnym przyrostem naturalnym (średnia z lat 2010-2020 na poziomie -1,77‰ rocznie) oraz ujemnym saldem migracji (średnia z lat 2010-2020 na poziomie -4,15‰ rocznie).

Rysunek 2 Przyrost naturalny i saldo migracji na 1 000 mieszkańców w Gminie Sokółka w latach 2010-2020

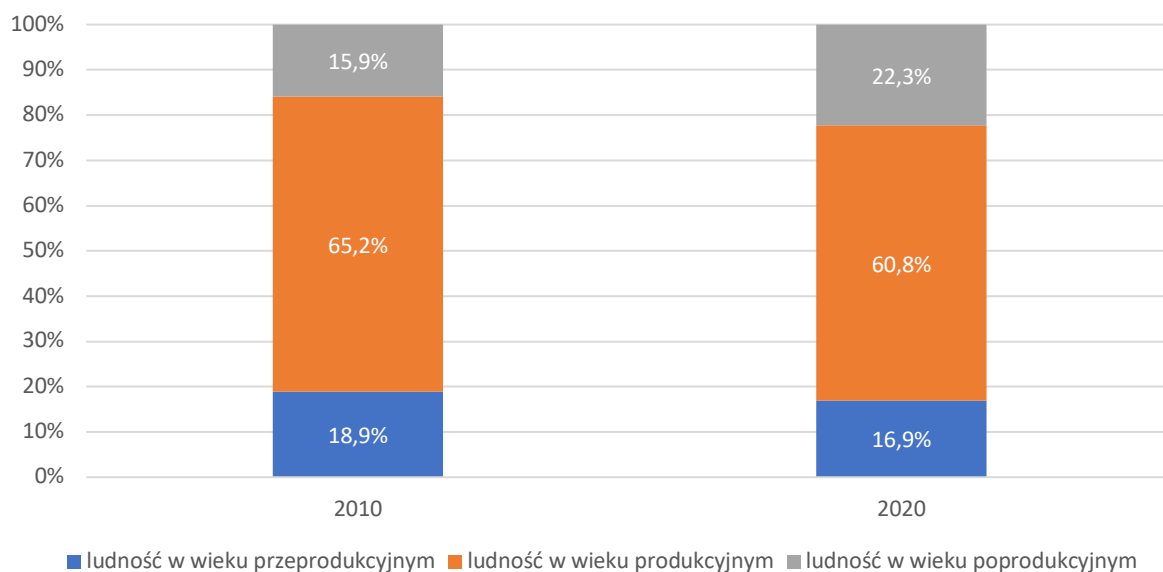

brak danych dla 2015 roku

Źródło: Bank Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego.

Mieszkańcy Gminy Sokółka to w 16,9% osoby w wieku przedprodukcyjnym, w 60,8% - osoby w wieku produkcyjnym, a w 22,3% – osoby w wieku poprodukcyjnym. Widoczna jest zmiana struktury ludności na przestrzeni ostatnich lat – społeczeństwo Gminy Sokółka podlega ogólnopolskiemu trendowi starzenia się społeczeństwa. W kolejnych latach coraz większą część lokalnej populacji będą stanowiły osoby w wieku poprodukcyjnym.

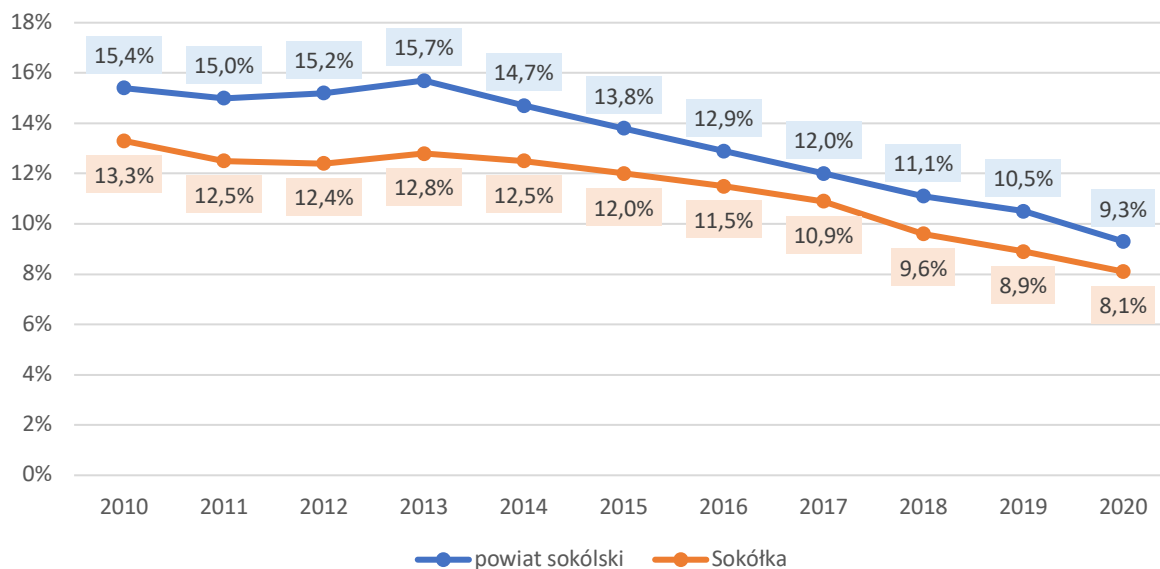
Rysunek 3 Struktura ludności Gminy Sokółka ze względu na wiek w 2010 i 2020 roku

Źródło: Bank Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego.

Zasięg korzystania ze środowiskowej pomocy społecznej, mierzony jako udział beneficjentów środowiskowej pomocy społecznej w liczbie ludności ogółem w Gminie Sokółka wynosi 8,1% i spadł od 2010 roku z 13,3%. W relacji z całym powiatem sokólskim Gmina Sokółka cechuje się mniejszą skalą objęcia mieszkańców pomocą społeczną. Może to świadczyć o mniejszych potrzebach w tym zakresie niż w ogóle powiatu.

Rysunek 4 Zasięg korzystania ze środowiskowej pomocy społecznej w Gminie Sokółka i powiecie sokólskim w latach 2010-2020

Źródło: Bank Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego.

Poniżej – informacja na temat liczby osób, które korzystały ze świadczeń pomocy społecznej w poszczególnych powodach udzielenia tych świadczeń. Można zauważyć, że największa liczba osób otrzymała wsparcie w 2020 roku z powodu ubóstwa (769 osób), bezrobocia (575), niepełnosprawności (317), długotrwałej lub ciężkiej choroby (282) oraz bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego (225). Rysuje to obraz najważniejszych problemów społecznych w Gminie Sokółka, na które składa się zła sytuacja finansowa i problemy w zakresie rodzicielstwa rodzin, bezrobocie oraz problemy osób z niepełnosprawnością i długotrwale chorych. Potencjalnie można uznać te grupy jako najsilniej zagrożone wykluczeniem społecznym.

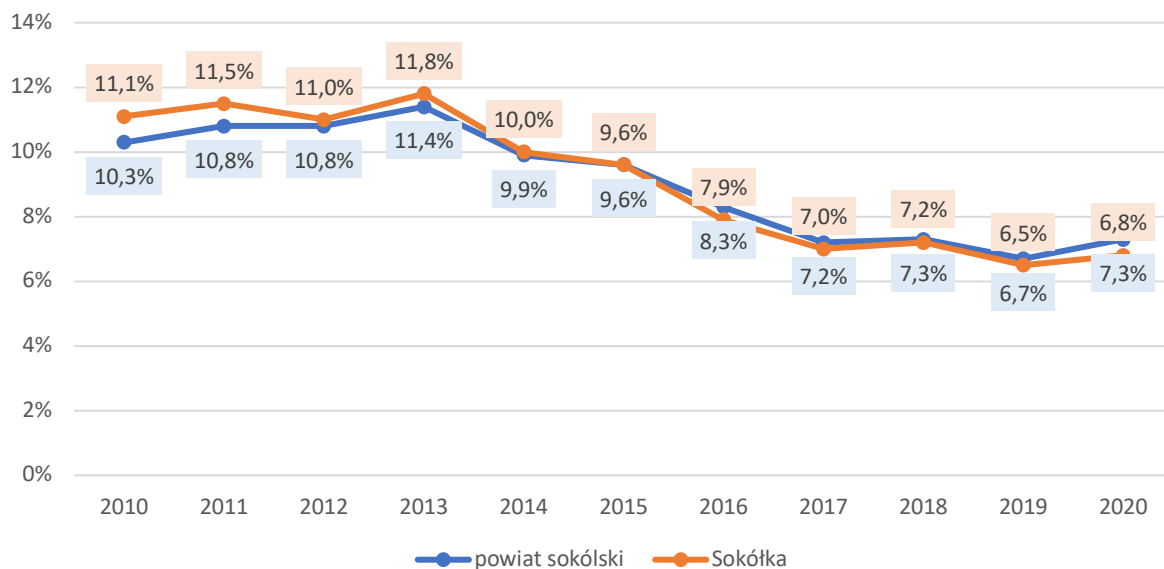
Tabela 1 Liczba osób, którym przyznano świadczenie pomocy społecznej według powodów w Gminie Sokółka w latach 2018-2020

Typ wsparcia	2018	2019	2020
Ubóstwo	937	843	769
Potrzeba ochrony macierzyństwa	19	13	10
Bezrobocie	727	627	575
Niepełnosprawność	378	377	317
Długotrwała lub ciężka choroba	310	322	282
Bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego	277	248	225
Trudności w przystosowaniu do życia po zwolnieniu z zakładu karnego	10	15	19
Przemoc w rodzinie	3	4	3
Alkoholizm	26	20	26

Źródło: Sprawozdanie z działalności Ośrodka Pomocy Społecznej w Sokółce za 2020 rok.

Na 100 osób, będących mieszkańcami Gminy Sokółka w wieku produkcyjnym w 2020 roku ok. 7 było osobami zarejestrowanymi jako osoby bezrobotne. Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym spadł od 2010 roku z 11,1%, jednak jednocześnie był wyższy niż rok wcześniej, gdy wynosił 6,5%. Jest to rezultatem panującej w 2020 roku pandemii koronawirusa, wiążącej się z ograniczeniami dla działalności gospodarczej oraz niepewnością na rynku pracy.

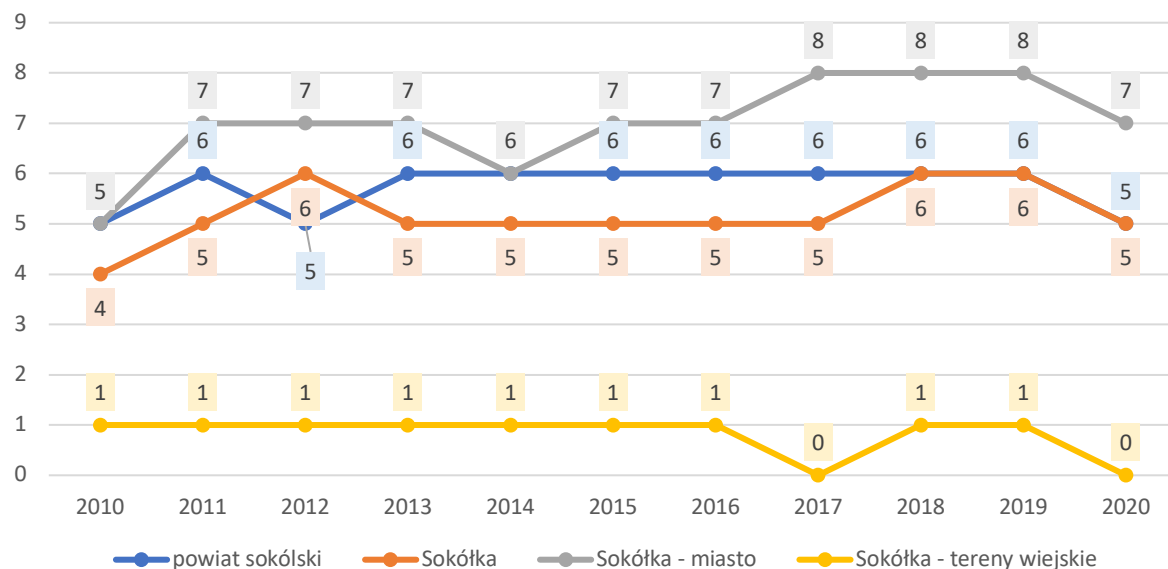
Rysunek 5 Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym w Gminie Sokółka i powiecie sokólskim w latach 2010-2020

Źródło: Bank Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego.

W obszarze polityki społecznej i jakości życia mieszkańców leży dostępność do ochrony zdrowia. Tę z wykorzystaniem danych z Głównego Urzędu Statystycznego zmierzono wskaźnikiem liczby przychodni na 10 tys. ludności. Według danych Głównego Urzędu Statystycznego w Gminie Sokółka na 10 tys. ludności przypadało w 2020 roku 5 przychodni – podobnie jak w ogóle powiatu sokólskiego. Sytuacja w zakresie dostępności do przychodni jest jednak znacząco różna w mieście Sokółka i na terenach wiejskich, gdzie ten dostęp to odpowiednio 7 i 0 przychodni na 10 tys. ludności.

Rysunek 6 Liczba przychodni na 10 tys. ludności w Gminie Sokółka i powiecie sokólskim w latach 2010-2020

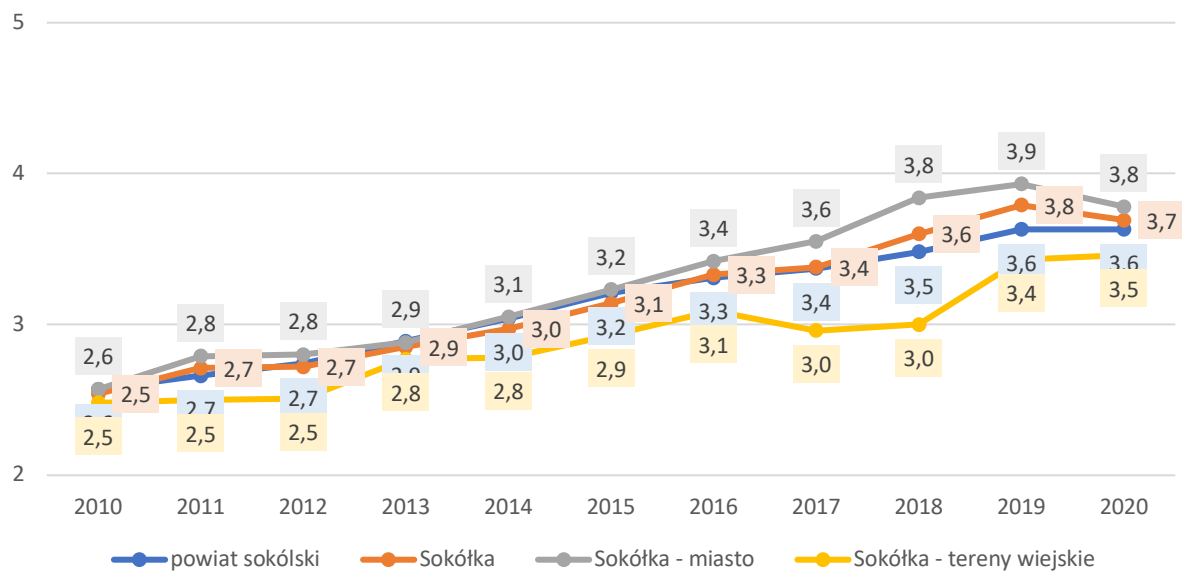

Źródło: Bank Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego.

W kontekście Programu Aktywności Lokalnej istotne staje się także zbadanie aktualnego poziomu aktywności społecznej. Próbę zdiagnozowania tego zagadnienia podjęto poprzez analizę wartości wskaźnika liczby organizacji społecznych na 1 tys. mieszkańców oraz frekwencji w wyborach w ostatnich latach. W przypadku tego pierwszego wskaźnika wynik Gminy Sokółka w 2020 roku to 3,7 organizacje społeczne na 1 tys. ludności. To nieco lepiej niż w ogóle powiatu sokólskiego. Liczba tych organizacji notuje trend wzrostowy, co oznacza zwiększanie się liczby partnerów do realizacji działań w ramach Programu Aktywności Lokalnej.

Rysunek 7 Liczba fundacji, stowarzyszeń i organizacji społecznych na 1 tys. ludności w Gminie Sokółka i powiecie sokólskim w latach 2010-2020

Źródło: Bank Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego.

Biorąc pod uwagę frekwencję wyborczą można zauważyć, że mieszkańcy Gminy Sokółka w ostatnich latach znacznie rzadziej chodzą na wybory niż mieszkańcy ogółu kraju – różnice sięgają nawet 10 punktów procentowych. To świadczyć może o nadal niskim zaangażowaniu lokalnych mieszkańców w sprawy publiczne. Pozytywną jest relatywnie wysoka frekwencja w wyborach samorządowych, mówiąca o zainteresowaniu mieszkańców decydowaniem o lokalnych sprawach.

Tabela 2 Frekwencja w wyborach w Subregionie Centralnych i poszczególnych jego podregionach w latach 2010-2020 [%]

Kategoria	2015 - prezydenckie	2015 - parlamentarne	2018 - samorządowe	2019 - do parlamentu eu.	2019 - parlamentarne	2020 - prezydenckie
Kraj	55,3%	50,9%	54,9%	45,7%	61,7%	68,2%
powiat sokólski	62,5%	41,7%	53,1%	36,0%	51,6%	59,0%
Gmina Sokółka	58,3%	43,0%	55,1%	36,2%	53,6%	60,1%

Źródło: Państwowa Komisja Wyborcza.

2.2 Diagnoza sytuacji grup wykluczonych społecznie

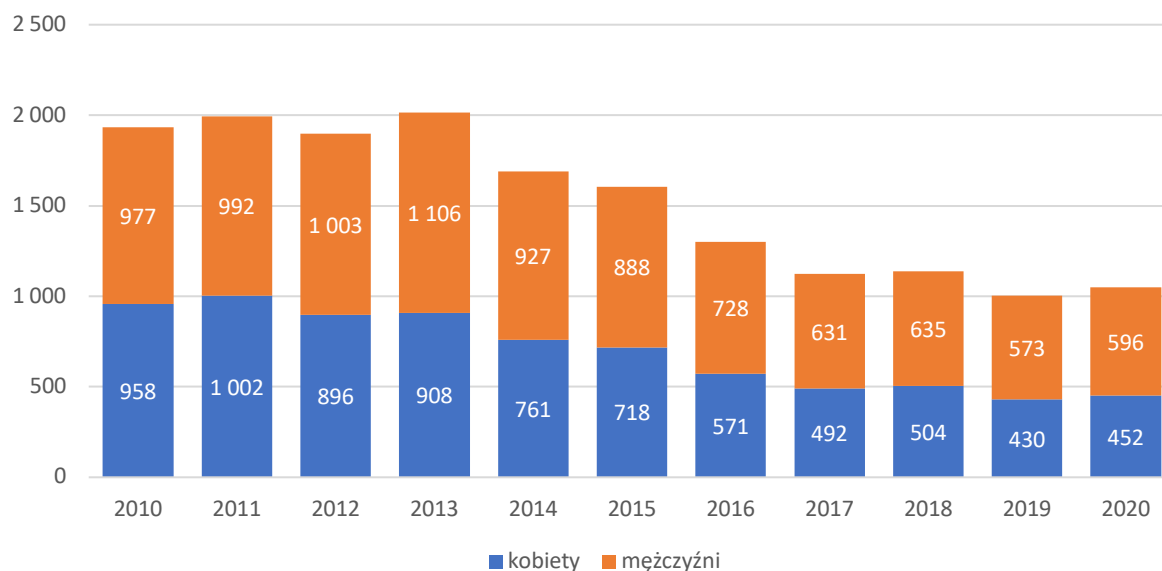
Diagnoza sytuacji problemowej pozwoliła na wyznaczenie grup najbardziej zagrożonych wykluczeniem społecznym w Gminie Sokółka. Zaliczyć do nich należy:

- osoby bezrobotne;
- osoby z niepełnosprawnością;
- dzieci i młodzież korzystające z pomocy społecznej.

Osoby bezrobotne

W 2020 roku liczba bezrobotnych w Gminie Sokółka wyniosła 1 048 osób, z czego 56,9% stanowili mężczyźni, a 43,1% - kobiety. Podobny udział mężczyzn w ogóle bezrobotnych cechował miasto Sokółka, jak i tereny wiejskie (odpowiednio 57,3% i 55,8%). Liczba bezrobotnych znacząco się zmniejszyła od 2010 roku, gdy wynosiła 1 935 osób, ale była nieco wyższa niż rok wcześniej (1 003 osoby).

Rysunek 8 Liczba bezrobotnych zarejestrowanych – kobiet i mężczyzn w Gminie Sokółka w latach 2010-2020

Źródło: Bank Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego.

Dużym problemem jest bezrobocie grup o określonych charakterystykach – szczególnie wrażliwe w tym obszarze są osoby do 30. roku życia, dopiero zbierające swoje doświadczenie zawodowe i z tego tytułu doznające trudności w znalezieniu satysfakcjonującego zatrudnienia, osoby po 50. roku życia, które zwolnione z danego zakładu pracy mają problem z zatrudnieniem na szybko rozwijającym się rynku pracy i z „nadrobieniem” swoich kompetencji w tym obszarze, osoby z niepełnosprawnościami, których stan zdrowia nie pozwala na podjęcia wielu rodzajów zatrudnienia czy osoby bezrobotne długotrwale, które pozostają poza strukturami rynku pracy przez dłuższy czas, figurując w rejestrach Powiatowego Urzędu Pracy.

Bezrobocie pociąga za sobą szereg konsekwencji dla funkcjonowania rodzin i całego społeczeństwa, takich jak:

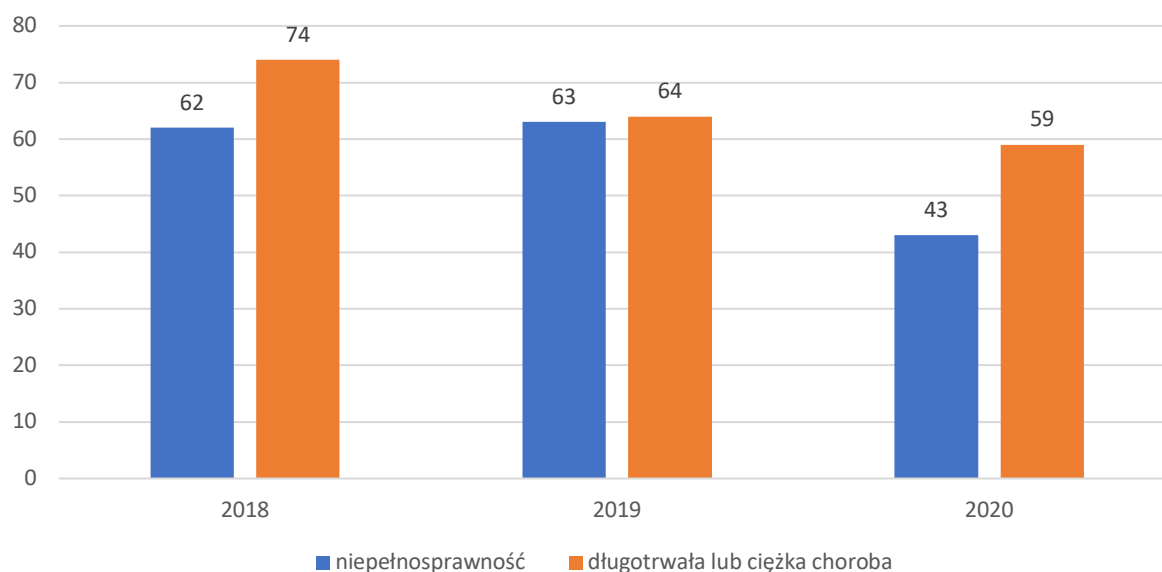
- problem braku stabilności finansowej rodziny i ubóstwa;
- przyczynianie się do powstawania takich problemów jak uzależnienia, przemoc, bezdomność;
- utrata statusu społecznego;

- emigracja zarobkowa;
- odkładanie decyzji o założeniu rodziny;
- słabszy rozwój gospodarczy Gminy;
- zwiększenie wydatków na pomoc socjalną.

Osoby z niepełnosprawnością

Trudno określić dokładną skalę problemu niepełnosprawności w Gminie Sokółka – pewnym jej zarysowaniem są statystyki na temat udzielania świadczeń pomocy społecznej w związku z niepełnosprawnością i długotrwałą lub ciężką chorobą, które – jak wspomniano – w 2020 roku uzyskało 599 osób. Zbadano typy świadczeń, jakie otrzymują osoby z niepełnosprawnością, które uzupełnią tę informację. Poniżej – informacja na temat liczby osób otrzymujących zasiłek okresowy z powodu niepełnosprawności oraz długotrwałej lub ciężkiej choroby.

Rysunek 9 Liczba osób korzystających z zasiłku okresowego z powodu niepełnosprawności oraz długotrwałej lub ciężkiej choroby w Gminie Sokółka w latach 2018-2020

Źródło: Sprawozdanie z działalności Ośrodka Pomocy Społecznej w Sokółce za 2020 rok.

Osoby z niepełnosprawnością korzystają także z innych świadczeń w zakresie pomocy społecznej, które wspierają ich w codziennych potrzebach. Dane na temat skali objęcia poszczególnymi rodzajami świadczeń dla osób z niepełnosprawnością prezentuje tabela poniżej.

Tabela 3 Liczba gospodarstw domowych objętych wsparciem pomocy społecznej dla osób z niepełnosprawnością w Gminie Sokółka w 2020 roku

Typ wsparcia	Liczba gospodarstw domowych
Zasiłek pielęgnacyjny	437
Specjalny zasiłek opiekuńczy	30
Świadczenie pielęgnacyjne	70
Zasiłek dla opiekuna	7

Źródło: Sprawozdanie z działalności Ośrodka Pomocy Społecznej w Sokółce za 2020 rok.

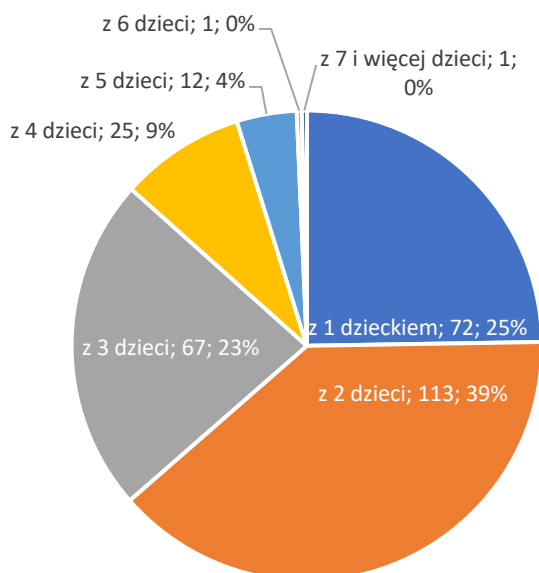
Niepełnosprawność i długotrwała lub ciężka choroba przyczyniają się do wielu negatywnych konsekwencji dla osób, których dotyczą, zmierzających do ich wykluczenia. Wśród tych negatywnych aspektów można wymienić:

- trudności ze znalezieniem zatrudnienia, w którym przeszkodą nie będzie dany rodzaj niepełnosprawności;
- problemy finansowe związane z trudnościami w znalezieniu pracy, jak i wysokimi kosztami leków czy usług rehabilitacyjnych;
- stygmatyzację, brak zrozumienia dla potrzeb osób z niepełnosprawnością;
- izolację społeczną, niemożność uczestniczenia w wielu obszarach życia społecznego i kulturalnego wobec ograniczeń np. ruchowych.

Dzieci i młodzież korzystające z pomocy społecznej

W 2020 roku w Gminie Sokółka 291 rodzin, w których są dzieci korzystało z pomocy społecznej. 36,4% z nich (106 rodzin) to rodziny z 3 i więcej dzieci.

Rysunek 10 Struktura rodzin, w których są dzieci korzystających z pomocy społecznej w Gminie Sokółka w 2020 roku

Źródło: Sprawozdanie z działalności Ośrodka Pomocy Społecznej w Sokółce za 2020 rok.

Dzieci i młodzież w Gminie Sokółka korzystają ze wsparcia w ramach pomocy społecznej na przykład w formie zasiłku szkolnego (dla uczniów znajdujących się w przejściowo trudnej sytuacji materialnej spowodowanej zdarzeniem losowym) czy stypendium szkolnego (dla uczniów z rodzin o niskim dochodzie z problemami bezrobocia, niepełnosprawności, ciężkiej lub długotrwałej choroby, wielodzietności, braku wypełniania funkcji opiekuńczo-wychowawczych, alkoholizmu, narkomanii, rodziny niepełnej lub zdarzenia losowego w rodzinie). W 2020 roku zasiłki szkolne i stypendia szkolne przyznano 130 rodzinom⁴.

Dane na temat innych świadczeń dla rodzin, związanych z obecnością w rodzinach dzieci, prezentuje tabela poniżej.

---

⁴ Sprawozdanie z działalności Ośrodka Pomocy Społecznej w Sokółce za 2020 rok

Tabela 4 Liczba gospodarstw domowych objętych wsparciem pomocy społecznej dla rodzin w Gminie Sokółka w 2020 roku

Typ wsparcia	Liczba gospodarstw domowych
Zasiłki rodzinne i dodatki do zasiłków rodzinnych	790
Dodatek z tytułu urodzenia dziecka	61
Dodatek z tytułu opieki nad dzieckiem w okresie korzystania z urlopu wychowawczego	28
Dodatek z tytułu samotnego wychowywania dziecka	96
Dodatek z tytułu wychowywania dziecka w rodzinie wielodzietnej	272
Dodatek z tytułu kształcenia i rehabilitacji dziecka niepełnosprawnego	75
Dodatek z tytułu rozpoczęcia roku szkolnego	584
Dodatek z tytułu podjęcia przez dziecko nauki poza miejscem zamieszkania	204
Jednorazowa zapomoga z tytułu urodzenia dziecka	160
Świadczenie rodzicielskie	95
Świadczenie „Za życiem”	1
Świadczenie wychowawcze	2 540
Świadczenie „Dobry Start”	1 870

Źródło: Sprawozdanie z działalności Ośrodka Pomocy Społecznej w Sokółce za 2020 rok.

Objęcie wsparciem dzieci i młodzieży z rodzin z różnego rodzaju problemami jest szczególnie istotne w kontekście tego, że postawy wypracowane wśród tej grupy przekują się na przyszłe funkcjonowanie społeczeństwa Gminy Sokółka. Istotne jest wspomaganie rodzin w budowaniu pozytywnych więzi i postaw, aby problemy, jakich doświadczają dane rodziny nie zostały „odziedziczone” przez kolejne pokolenie.

2.3 Analiza SWOT

SWOT to akronim angielskich słów *strenghts* (mocne strony), *weaknesses* (słabe strony), *opportunities* (szanse) i *threats* (zagrożenia). Metoda klasyfikuje czynniki określające obecną, jak i przyszłą sytuację danej jednostki na pozytywne i negatywne oraz wewnętrzne i zewnętrzne, tym samym tworząc cztery grupy czynników:

- czynniki wewnętrzne pozytywne, czyli **mocne strony**;
- czynniki wewnętrzne negatywne, czyli **słabe strony**;
- czynniki zewnętrzne pozytywne, czyli **szanse**;
- czynniki zewnętrzne negatywne, czyli **zagrożenia**.

Poniżej – analiza SWOT Gminy Sokółka.

Tabela 5 Analiza SWOT

Mocne strony	Słabe strony
<ul style="list-style-type: none"> • spadająca liczba osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej; • zmniejszająca się liczba osób korzystających ze świadczeń we wszystkich powodach ich udzielania; • znaczny spadek bezrobocia od 2010 roku; • rosnąca liczba organizacji społecznych	<ul style="list-style-type: none"> • spadająca liczba ludności; • ujemne wartości wskaźników salda migracji i przyrostu naturalnego; • starzenie się społeczeństwa; • wzrost bezrobocia w 2020 roku wskutek pandemii koronawirusa; • niskie zaangażowanie społeczeństwa w wyborach; • funkcjonowanie grup zagrożonych wykluczeniem

Szanse	Zagrożenia
<ul style="list-style-type: none"> • rosnąca świadomość społeczna dotycząca problemów różnych grup, osób indywidualnych i rodzin i coraz większe zaangażowanie w chęć rozwiązywania problemów rodziny, sięganie po wsparcie np. psychologiczne; • wzrost gospodarczy i wzrost zamożności społeczeństwa, niskie bezrobocie, wspomagające ograniczanie zjawiska ubóstwa; • szeroko zakrojona polityka socjalna państwa, wspierająca wychodzenie z ubóstwa; • programy wspierające rozwój w wielu obszarach polityki społecznej – dostarczanie usług społecznych, rozwój innowacji społecznych 	<ul style="list-style-type: none"> • niestabilny problem uzależnień, w szczególności uzależnienia od alkoholu; • zmiana modelu funkcjonowania rodzin, konieczność dużego zaangażowania w życie zawodowe, osłabienie się więzi rodzinnych; • niedostatki w opiece psychiatrycznej i psychologicznej (braki kadrowe, trudności z dostępem do usług); • pandemia SARS-CoV-2 - spowolnienie gospodarki i związany z tym wzrost bezrobocia; • trudności na rynku pracy w zakresie uzyskania stabilnego zatrudnienia (tzw. umowy śmieciowe), budzące niepewność co do sytuacji finansowej rodziny i frustracje; • głęboki podział społeczeństwa, skutkujący konfliktami w rodzinach

Źródło: opracowanie własne.

3. Część strategiczna

3.1 Cel Programu Aktywności Lokalnej

Na podstawie przeprowadzonej diagnozy i uwzględniając założenia z dokumentów wyższego rzędu opracowano następujący cel Programu Aktywności Lokalnej Gminy Sokółka na lata 2022-2026:

Przeciwdziałanie zjawisku wykluczenia społecznego poprzez lokalne inicjatywy uwzględniające w szczególności grupy zagrożone wykluczeniem, realizowane przez aktywną i zintegrowaną społeczność lokalną.

3.2 Kierunki działań

Kierunki działań, obrane w ramach realizacji celu głównego Programu Aktywności Lokalnej Gminy Sokółka na lata 2022-2026 to:

- działania na rzecz **poprawy sytuacji osób zagrożonych wykluczeniem społecznym** (osoby bezrobotne, osoby z niepełnosprawnością oraz dzieci i młodzież korzystające z pomocy społecznej), przeciwdziałanie wykluczeniu i marginalizacji tych grup;
- **aktywizacja zawodowa, społeczna, edukacyjna i zdrowotna** osób zagrożonych wykluczeniem społecznym;
- **rozwijanie wiedzy, umiejętności i zdolności** osób z grup zagrożonych wykluczeniem i marginalizacją;
- działanie i dalszy rozwój **Klubu Integracji Społecznej w Sokółce**;
- rozwijanie **oferty spędzania czasu wolnego dla dzieci i młodzieży**, szczególnie zagrożonej wykluczeniem i marginalizacją;
- **promowanie zdrowego stylu życia i działania profilaktyczne w zakresie uzależnień**;
- budowanie **klimatu dla współpracy instytucji publicznych z lokalną społecznością**, szczególnie w aspekcie przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu grup nim zagrożonych;
- budowanie **klimatu do tworzenia się nowych inicjatyw w społeczności lokalnej**, **promowanie działań prospołecznych**;

- **promowanie działalności organizacji społecznych**, funkcjonujących w obszarze kultury, edukacji, sportu i rekreacji;
- zwiększanie **świadomości obywatelskiej społeczności lokalnej**, organizowanie i zachęcanie do udziału w **impresach i spotkaniach integracyjnych** o profilu edukacyjnym, kulturalnym, sportowym, ekologicznym czy turystycznym;
- **poszukiwanie środków na finansowanie lokalnych inicjatyw** z innych źródeł niż dochody Gminy Sokółka.

3.3 Odbiorcy

Odbiorcami Programu Aktywności Lokalnej Gminy Sokółka na lata 2022-2026 są:

- grupy zagrożone wykluczeniem (osoby bezrobotne, osoby z niepełnosprawnością oraz dzieci i młodzież korzystające z pomocy społecznej) w Gminie Sokółka;
- lokalna społeczność Gminy Sokółka.

3.4 Zasoby niezbędne do uzyskania celów

Zasoby, niezbędne do realizacji celów i kierunków działań Programu Aktywności Lokalnej Gminy Sokółka na lata 2022-2026 to:

- **zasoby rzeczowe:** siedziba Ośrodka Pomocy Społecznej w Sokółce, pomieszczenia środowiskowych świetlic opiekuńczo-wychowawczych, sale gimnastyczne i boiska szkolne, pomieszczenia instytucji gminnych, place zabaw, pracownie komputerowe, obiekty rekreacyjne, zasoby komunalne;
- **zasoby ludzkie:** wykwalifikowany zespół z wiedzą i doświadczeniem z zakresu sposobów wspierania grup zagrożonych wykluczeniem, aktywizacji społeczności lokalnej – pracownicy Ośrodka Pomocy Społecznej w Sokółce, kadra zatrudniona w środowiskowych świetlicach opiekuńczo-wychowawczych, partnerstwa lokalne, pracownicy instytucji gminnych;
- **zasoby finansowe:** zasoby własne Gminy Sokółka i innych podmiotów zaangażowanych w realizację Programu, fundusze unijne;
- **zasoby informacyjne:** informacje na temat osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej, inne statystyki z obszaru polityki społecznej, rynku pracy i demografii.

3.5 Opis działań

W ramach Programu Aktywności Lokalnej Gminy Sokółka na lata 2022-2026 planowane są do realizacji 3 rodzaje **działań**:

- działania z zakresu aktywnej integracji;
- działania o charakterze środowiskowym;
- działania promocyjne.

W zakres **działań z zakresu aktywnej integracji** wchodzi działania związane z:

- aktywizacją edukacyjną w formie warsztatów edukacyjnych, treningów społecznych, która przysłuży się do zdobycia nowych umiejętności i kompetencji w różnych obszarach życia społecznego;
- aktywizacją zdrowotną w formie terapii psychospołecznej skierowanej na poprawę umiejętności komunikacji międzyludzkiej, kształtowanie umiejętności interpersonalnych, twórcze myślenie i rehabilitację usprawniającą w celu przejęcia odpowiedzialności za swoje zdrowie;
- aktywizacją społeczną w formie usług wspierających i grup samopomocowych, a także wolontariatu jako szczególnej formy samorealizacji i aktywności społecznej.

W zakres **działań o charakterze środowiskowym** wchodzi działania związane z:

- diagnozowaniem problemów i potrzeb lokalnej społeczności, w szczególności osób zagrożonych wykluczeniem;
- realizacją, jak i zachęcaniem do realizacji przedsięwzięć integrujących lokalną społeczność, np. w zakresie imprez integracyjnych, rekreacyjnych, sportowych, konsultacji i debat;
- budowaniem partnerstwa między podmiotami publicznymi, organizacjami społecznym, lokalnymi liderami i realizującymi inicjatywy lokalne.

W zakres **działań promocyjnych** wchodzi działania związane z:

- promowaniem aktywnej integracji społecznej poprzez prezentowanie i opracowywanie analiz o tematyce aktywności prospołecznej;

- informowaniem i edukowaniem społeczności lokalnej w zakresie potrzeb i problemów osób zagrożonych wykluczeniem i ich otoczenia.

3.6 Sposoby i metody pracy

Najważniejszym **sposobem pracy** w ramach Programu Aktywności Lokalnej Gminy Sokółka na lata 2022-2026 jest **Klub Integracji Społecznej w Sokółce**. To podmiot, który ma wspomagać w reintegracji społecznej i pracy socjalnej, powiązany z doradztwem zawodowym i działaniami o charakterze terapeutycznym i samopomocowym. Ma on wspomagać integrację osób o podobnych trudnościach i podejmowanie przez nie wspólnych inicjatyw w zakresie aktywności zawodowej czy społecznej. Celem Klubu Integracji Społecznej w Sokółce jest podniesienie kompetencji społeczno-zawodowych mieszkańców z Gminy Sokółka, uaktywnienie życia zawodowego osób bezrobotnych oraz zapobieganie wykluczeniu społecznemu.

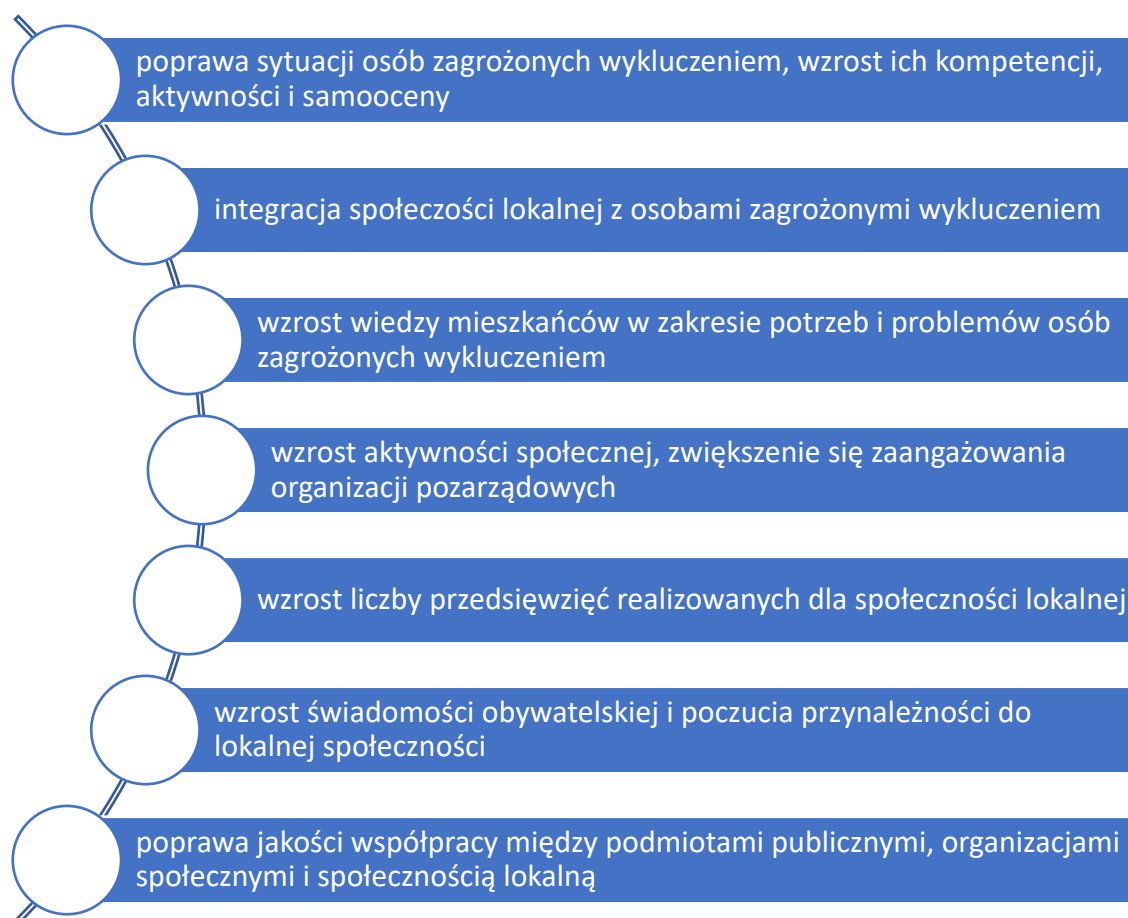
Kolejną metodą pracy, zakładaną w ramach Programu Aktywności Lokalnej Gminy Sokółka na lata 2022-2026 jest **środowiskowa praca socjalna**, czyli działania pracowników socjalnych mające na celu wprzeć osoby i rodziny we wzmacnianiu lub odzyskiwaniu zdolności do funkcjonowania w społeczeństwie poprzez pełnienie odpowiednich ról społecznych. Te działania mogą koncentrować się na wsparciu indywidualnym, jak i grupowym, edukacji czy przedsięwzięciach integrujących.

Do realizacji Programu Aktywności Lokalnej Gminy Sokółka na lata 2022-2026 wykorzystywane będą także **prace społecznie użyteczne**, organizowane dla bezrobotnych bez prawa do zasiłku, **instrumenty aktywnej integracji** z zakresu aktywności zawodowej, edukacyjnej, zdrowotnej i społecznej czy **działania o charakterze środowiskowym**, obejmujące analizy, edukację społeczną i obywatelską, spotkania, konsultacje, debaty, imprezy integracyjne.

3.7 Rezultaty

Planowane do osiągnięcia **rezultaty** w ramach Programu Aktywności Lokalnej Gminy Sokółka na lata 2022-2026 prezentuje schemat poniżej.

Rysunek 11 Rezultaty Programu Aktywności Lokalnej Gminy Sokółka na lata 2022-2026

Źródło: opracowanie własne.

3.8 Realizatorzy

Głównym **realizatorem** Programu Aktywności Lokalnej Gminy Sokółka na lata 2022-2026 będzie **Ośrodek Pomocy Społecznej w Sokółce** wraz z jego pracownikami. Wspierać go będą partnerzy, a wśród nich:

- Urząd Miejski w Sokółce;
- Sokólski Fundusz Lokalny;
- Sokólskie Centrum Organizacji Pozarządowych;
- Stowarzyszenie na Rzecz Rozwoju Ziemi Sokólskiej „Barka”;
- inne organizacje pozarządowe w terenie Gminy Sokółka;
- lokalni liderzy;

- placówki edukacyjne;
- Powiatowy Urząd Pracy,
- służby odpowiedzialne za bezpieczeństwo (Policja, Straż Miejska);
- lokalni przedsiębiorcy;
- media.

3.9 Finansowanie

Finansowanie Programu Aktywności Lokalnej Gminy Sokółka na lata 2022-2026 realizowane będzie z następujących środków:

- środki własne Gminy Sokółka;
- środki własne innych podmiotów zaangażowanych w realizację Programu Aktywności Lokalnej;
- środki unijne.

3.10 Monitorowanie realizacji

Monitoring realizacji polega na gromadzeniu i analizie danych dotyczących realizacji określonych w założeniach celów. Pozwala on na sprawdzenie i ocenę skuteczności realizacji działań i ewentualnie ustalenie, jakie należy podjąć środki zaradcze czy nowe działania, by zrealizować postawione cele. Monitorowanie dostarcza także informacji dla przyszłego planowania – pokazuje, w jakim stopniu podjęte w danym okresie działania przybliżyły jednostkę do realizacji postawionego celu.

W ramach monitorowania realizacji Programu Aktywności Lokalnej Gminy Sokółka na lata 2022-2026 rokrocznie będzie przygotowane przez Ośrodek Pomocy Społecznej w Sokółce **sprawozdanie**, przedstawiane Burmistrzowi Sokółki do 31 marca każdego roku za poprzedni rok kalendarzowy. Po zakończeniu realizacji Programu sporządzony zostanie przez ten sam podmiot **raport w formie podsumowania**, zawierający ocenę realizacji Programu w kontekście jego celu oraz zakładanych rezultatów.

4. Spis tabel

Tabela 1 Liczba osób, którym przyznano świadczenie pomocy społecznej według powodów w Gminie Sokółka w latach 2018-2020	14
Tabela 2 Frekwencja w wyborach w Subregionie Centralnych i poszczególnych jego podregionach w latach 2010-2020 [%].....	18
Tabela 3 Liczba gospodarstw domowych objętych wsparciem pomocy społecznej dla osób z niepełnosprawnością w Gminie Sokółka w 2020 roku	21
Tabela 4 Liczba gospodarstw domowych objętych wsparciem pomocy społecznej dla rodzin w Gminie Sokółka w 2020 roku.....	23
Tabela 5 Analiza SWOT	24

5. Spis rysunków

Rysunek 1 Liczba ludności gminy Sokółka w podziale na miasto i tereny wiejskie w latach 2010-2020.....	10
Rysunek 2 Przyrost naturalny i saldo migracji na 1 000 mieszkańców w Gminie Sokółka w latach 2010-2020.....	11
Rysunek 3 Struktura ludności Gminy Sokółka ze względu na wiec w 2010 i 2020 roku	12
Rysunek 4 Zasięg korzystania ze środowiskowej pomocy społecznej w Gminie Sokółka i powiecie sokólskim w latach 2010-2020.....	13
Rysunek 5 Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym w Gminie Sokółka i powiecie sokólskim w latach 2010-2020.....	15
Rysunek 6 Liczba przychodni na 10 tys. ludności w Gminie Sokółka i powiecie sokólskim w latach 2010-2020.....	16
Rysunek 7 Liczba fundacji, stowarzyszeń i organizacji społecznych na 1 tys. ludności w Gminie Sokółka i powiecie sokólskim w latach 2010-2020.....	17
Rysunek 8 Liczba bezrobotnych zarejestrowanych – kobiet i mężczyzn w Gminie Sokółka w latach 2010-2020.....	19
Rysunek 9 Liczba osób korzystających z zasiłku okresowego z powodu niepełnosprawności oraz długotrwałej lub ciężkiej choroby w Gminie Sokółka w latach 2018-2020.....	20
Rysunek 10 Struktura rodzin, w których są dzieci korzystających z pomocy społecznej w Gminie Sokółka w 2020 roku.....	22
Rysunek 11 Rezultaty Programu Aktywności Lokalnej Gminy Sokółka na lata 2022-2026	30